

трасянцы. „Гавары на нармальнаму языку. Што ты як нярускі?“ — почасту чуў беларускамоўны грамадзянін ад местачковага трасянчэніка.

Індывід, які ўжываў згаданыя фразы, як бы адразу сам становіўся рускім, што ў СССР азначала — вышэйшым сярод аднолькавых, лепшым сярод роўных. Слова „нярускі“ нельга перакласці на іншыя мовы сьвету. Калі б, скажам, у той самай Югаславіі харвату сказалі: „Што ты як ня сэрб“, той бы, напэўна, з годнасьцю адказаў: „А я і ня сэрб!“

Са зьяўленьнем новых рускіх, пасля развалу СССР, мусілі б зьявіцца і новыя беларусы. На жаль, гэтага, за вельмі рэдкім выняткам, не адбылося, а таму й няма новага нярускага, які мог бы сказаць: „Я — беларус!“

## Орган

### Сяргей Дубавец

Калі ў сярэдзіне 80-ых мне давялося працаваць у сакратарыяце газэты „Гомельская праўда“, я ня раз чуў ад рэдактара „пастановачную“ фразу: „Вы працуеце ў *органах абкому партыі*!“ Ключавым тут было слова *орган*, а сама фраза заключала ў сабе адначасова і папрок, і заклік. *Орган* увасабляў нечую неабмежаваную ўладу. Прычым калі *орган* вымаўляўся ў множным ліку, гэтая ўлада рабілася яшчэ й таемнай. Калі кагосьці забіралі *органы*, лёс небаракі быў незайздросны. Калі нехта *працаваў у органах*, ён становіўся першым, каго баяліся, і апошнім, да каго зьвярталіся ў самай важнай патрэбе.

Парадокс заключаўся ў тым, што *орган* абазначаў яшчэ й розныя часткі чалавечага цела. У кожнага з нас былі *СВАЕ органы* — зроку і слыху, нюху і дотыку. Былі таксама і *палавыя органы*, што ў савецкай рэчаіснасьці і сыстэме стэрэатыпаў магло зрабіць сытуацыю з удзелам слова „*орган*“ пікантнай. Прычым усё было ў лексычным сэнсе неяк пераблытана: *органы* ўтваралі *арганізм*, а з *арганізмаў* вырасталі *арганізацыі*...

З спробай „беларусізаваць“ *орган* прыгадваецца хіба што прыстаўное „в-“ на пачатку слова. Слуцкая раёнка 1937 году на першай старонцы апісвала „*палавыя органы кныра*“ — гэта была сур’ёзная асьветніцкая праца зь сялянствам, якому належала ў сьвятле рашэньняў *партыйных органаў* паваліць пагалоўе сьвіней.

Сёньня ў жывым беларускім маўленьні слова *орган* стараюцца пазьбягаць носьбітамі, яму на розныя лады падшукваюць заменнікі. Дэмакратычныя газэты перасталі быць *органамі пэўных арганізацыяў*, *органы ўлады* найчасцей называюцца ўстановамі... Хіба што ў арганізьме яшчэ пакуль падаюць прыкметы жыцьця *органы нюху і дотыку*.

## Падаткі

### Рыгор Барадулін

*Падаткі*... Слова гэтае наводзіла жах на кожнага чалавека, і ў першыя гады балшавіцкай улады, і асабліва пасля вайны 1941–1945 гадоў. Кажу „пасля вайны“, а на думку прыходзіць, што вайна балшавікоў з народам ніколі і не сканчалася.